

Wiktor Hahn

"Bibliografia Rozmaitości, pisma dodatkowego do Gazety lwowskiej 1817-1848 i 1854-1859", Władysław Staniszewski, Lwów 1913 ;
"Bibliografia Dodatku do Gazety Lwowskiej 1850-1862 i...: [recenzja]

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej 15/1/4, 120-122

1917

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

literackich niedokładnie. Wiadomość o przedstawieniu *Wesela Figara* Beaumarchaisego w teatrze amatorskim ks. de Nassau należy sprostować o tyle, że przedstawienie to wyprzedziło pierwsze publiczne wystawienie tej sztuki w Paryżu (ale nie prywatne; por. mój artykuł: *O pierwszym przedstawieniu „Wesela Figara“ w Polsce*. Kurjer lwowski 1914, nr. 83, s. 2).

W spisie rzeczy poumieszczano niektóre nagłówki fałszywie, n. p. grono kasztelanowej Połanieckiej podano przy str. 9, kiedy tymczasem mowa o niej dopiero na str. 25; nagłówek zaś: Ordynat Zamoyski nie znajduje odpowiednika w treści części pierwszej.

Cennem uzupełnieniem książki są ilustracje, zwłaszcza przedstawiające salony kasztelanowej Połanieckiej, Stanisławowej hr. Potockiej, Deotymy, dra Karola Benniego, Parnasistów.

Byłoby rzeczą bardzo pożądaną, gdyby za przykładem p. Kraushara pokusił się ktoś z naszych badaczy o przedstawienie salonów literackich krakowskich i lwowskich.

Lwów.

Wiktor Hahn.

Staniszewski Władysław. Bibliografia Rozmaitości, pisma dodatkowego do Gazety Lwowskiej 1817—1848 i 1854—1859. We Lwowie, nakładem Redakcji Gazety Lwowskiej, z druk. Władysława Łozińskiego, 1913, 8-vo, str. 4 nl. + 656.

— Bibliografia Dodatku do Gazety Lwowskiej 1850—1862 i 1867—1869. Miejsce itd. j. w., 1913, 8-vo, str. 4 nl. + 274.

Krček Franci zek dr. Bibliografia Dodatku miesięcznego do Gazety Lwowskiej (1872—1873) i Przewodnika naukowego i literackiego (1873—1910) opracował i wskaźnikiem opatrzył... Miejsce itd. j. w., 1914, 8-vo, str. XXII + 678.

W jubileuszowym wydawnictwie *Stulecie Gazety Lwowskiej* ukazały się w r. 1913 i 1914 jako trzy pierwsze części tomu III. wypisane w tytule trzy bibliografie w opracowaniu p. Wł. Staniszewskiego i ś. p. dr. F. Krčeka, które każdy pracownik na polu bibliografii polskiej powita z prawdziwą radością, jako cenne przyczynki do dziejów naszego czasopiśmiennictwa. Z całym też uznaniem muszę wyrazić się o pracy obu autorów, którzy istotnie z wielkim zaparciem się własnym dokonali żmudnych zestawień, imponujących już samymi rozmiarami.

P. Staniszewski w obu swoich zestawieniach wprowadził system rozpisywania roczników numer po numerze każdego roku po kolei; to wypisanie dokładne tytułów każdego numeru z osobną obejmuje w I części 489 stron, w II. części 192, resztę obu tomów wypełniają indeksy. Przeciwnie wprowadzeniu tego systemu możnaby podnieść niejedną wątpliwość: przedewszystkiem sposób użyty przez p. S. nie daje czytelnikowi jasnego przeglądu treści uwzględnionych przez niego czasopism. Naprawdę więc ktoś starałby się na podstawie bibliograficznych zesta-

wień p. S. stworzyć sobie obraz pewnych działów, reprezentowanych w czasopiśmie, objętych bibliografią, np. poezyi, powieści, historii itp. Pewną pomocą jest wprowadzenie indeksu, ale ile to pracy musiałby zużyć czytelnik, gdyby na podstawie indeksu miał ułożyć sobie np. zestawienie utworów powieściowych, drukowanych w *Rozmaitościach*! Do tego indeks nie jest wyczerpujący, stąd nie można oprzeć się na nim z całą pewnością. Tak np. pod Anakreon nie podano roku 1827 (28), pod E opuszczono E. K. 1851, 14., pod F: Falkonee M. 1830, 26. (nb. jest to utwór Merimée), pod Galicya brak odsyłacza: w romansie 1819, 78, pod H. dodaj Halszka z Ostroga 1842, 18, Herburtowie 1839, 19, Herostrat 1840, 29; Homer 1821, 38, 1834, 9; Horacy 1827, 47, 48, 1828, 3. Dodać jeszcze należy następujące uzupełnienia: Inez de Castro 1835, 14; Jan III. 1835, 43; 1838, 33; 1841, 17; Kamiński J. N° 1826, 21; Kościuszko 1846, 17; Lafontaine 1825, 19. [Nb. cytat 1838, 32 odnosi się do bajkopisarza francuskiego, a nie powieściopisarza niemieckiego.] Lukan 1819, 3; Marjon 1842, 51; Orzelski 1847, 11; Poniatowski Józef 1844, 13; Rabsztyński 1843, 10; Safona 1820, 29; Stefan Batory 1834, 29; Twardowski 1828, 28; 1840, 22, 23, 41, 50; 1841, 4; 1851, 1; Tybull 1822, 72; Zboiska 1826, 21; Żmudź 1843, 43; Żyszka 1831, 2. Takich uzupełnień z pewnością znajdzie się więcej.

Trudno też zgodzić mi się na wypisywanie tytułów bez oznaczenia stron numerów, tak samo nie uważam za stosowne wypisywanie tytułu jednej i tej samej rozprawy, mieszczącej się w kilku numerach przy każdym numerze z osobna: nie potrzebuję chyba dodawać, ile przez to zużywa się niepotrzebnie miejsca. Tak np. w części I. rozbija autor powieść *Justynkę* na kilka numerów, tak samo na str. 79 i 80 powieść *Czczość serca i uszczęśliwienie*, w części II. artykuł *Łobeskiego* rozpisany przez kilka numerów (s. 79 nn.), tak samo artykuły *Stadnickiego* str. 30 nn., monografia *Dzieduszyckiego o Sierakowskim* (s. 99 nn.), o *Skardze* (s. 35), *rzecz o obrazach w kościołach lwowskich* (s. 17 nn.) itd., itd. W drobniogowości dochodzi autor nawet do przesady: oto m. i. rozpisal pod poszczególnymi numerami *Dodatku do Gazety lwowskiej* nawet pozycje bibliograficzne z artykułu Karola Estreichera (autorstwo Estreichera nie jest znane wydawcy): *Piśmiennictwo galicyjskie: otóż wszystkie nazwiska autorów wymienionych przez Estreichera wypisuje wydawca zupełnie niepotrzebnie.*

W całym znów szeregu wypadków wypisuje autor tylko raz tytuł artykułu, a w nawiasie podaje numer dalszych ciągów: tego ostatniego systemu powinien był się autor dla jednolitości trzymać.

Bibliografię *Przewodnika naukowego i literackiego* do r. 1892 ogłosił dr. Krćek już w roku 1894; obecna bibliografia objęła dalszych lat 18, przeprowadzona jest iednak zupełnie odmiennie od pierwszego przeglądu treści tego pisma. Kiedy bowiem w pierwszym przeglądzie podzielił wydawca całą treść *Przewodnika* na działy rzeczowe, obecnie wprowadził nowy system, dzieląc rzecz całą na dwa tylko działy, t. j. dział rozpraw i dział recenzji. W obrębie obu działów przeprowadził

układ alfabetyczny według autorów, nadto w dziale pierwszym podał treść krótszą lub dłuższą rozpraw pomieszczonych w *Przewodniku*. Celem ułatwienia przeglądu dodał indeks do obu działów. Wobec takiego założenia rozrosła się bibliografia do olbrzymich rozmiarów (678 stron!), wzbudzając podziw włożoną w nią pracą i sumiennością. W ten sposób chciał przeprowadzić śp. Krčęk bibliografię wszystkich czasopism polskich: zadanie to, nie dające się wprost wykonać siłami jednostki, niemożliwe zresztą wobec olbrzymich kosztów wydawnictwa. Jakież to kwoty potrzebneby były na doprowadzenie do skutku całego przedsięwzięcia, jeżeli bibliografia 40 roczników *Przewodnika* objęła 41 arkuszy druku! Mimo też największego uznania dla pracy ś. p. Zmarłego, nie mogę zgodzić się na taki sposób opracowania bibliografii czasopism. Przedewszystkiem system układu alfabetycznego zatracza znów przegląd artykułów rzeczowy, ma więc te same niedogodności, o których wspominałem przy bibliografiach p. Staniszewskiego. Ponadto autor ściśle swego systemu podawania treści nie przeprowadził; przy niektórych rozprawach mamy podaną treść ich szczegółową, przy innych zupełnie jej autor nie podaje z niezrozumiałych powodów (por. np. nr. 2, 4, 5, 54, 67, 68, 92 itd., itd.). Jeżeli przegląd treści ma być pomocą dla czytelnika, powinien znajdować się przy każdej rozprawie. Nie mogę też zgodzić się na sporządzenie wskaźnika do obu części bibliografii, a nie do *Przewodnika naukowego i literackiego*; w ten sposób wskaźnik tylko częściowo spełnia swoje zadanie, czytelnik bowiem nie wie, gdzie o pewnych osobach lub rzeczach jest mowa w *Przewodniku*. W końcu sam wskaźnik nie uwzględnia wszystkich pozycji dokładnie; nie chcąc nużyć przytaczaniem większej ilości przykładów, przytaczam tylko jedną pozycję: motywy literackie (s. 539), gdzie wydawca wymienia tylko trzy przykłady, należałoby zaś tu uwzględnić cały szereg kwestyi, pominiętych przez autora.

Autor sam nie przeprowadził korekty bibliografii, wobec czego wkradło się dużo omyłek drukarskich (sam spis ich zawiera 8 stron), co znacznie utrudnia korzystanie z bibliografii.

Mimo podanych zastrzeżeń bibliografie p. Staniszewskiego i Krčeka mogą oddać znaczne usługi pracownikom, pragnącym zapoznać się z treścią czasopism w nich objętych.

Lwów.

Wiktor Hahn.

Bystron Jan Stanisław. *Człowiek i książka.* Nakład Gebethnera i Wolffa. Warszawa-Lublin-Łódź Kraków, Gebethner i Spółka (1916). 8-vo, str. II + 157.

Studjum Dra Bystronia jest poświęcone ważnej sprawie organizacji pracy umysłowej. Istota i forma książki, stosunek uczonego do problemu, typy uczonych, organizacja bibliografii, organizacja biblioteczna — oto najważniejsze kwestye, poruszone przez autora. W dziedzinie pracy umysłowej żąda on należytej organizacji. Od jej sprawności za-